

חינוך ומורשת ערבית בישראל

תוכנית לתואר שני (M.Ed.)

ראש התוכנית: ד"ר מוסטפא בדראן

דוא"ל: mustafa.budran@beitberl.ac.il

שעת קבלה: ימי שני, בתיאום מראש

סגל התוכנית: ד"ר מוסטפא בדראן, ד"ר סאיד בשארה, ד"ר מואנס טיבי, פרופ' קוסאי חאג' יחיא, ד"ר מוחמד ח'לף, ד"ר בועז לב טוב, ד"ר מוהנד מוסטפא, פרופ' ג'אלב ענאבסה, ד"ר נג'ואן סעאדה, ד"ר שלי שנהב, ד"ר את'אר חאג' יחיא.

מרכז התוכנית: יארא חאג' יחיא

מיקום: ורד 603

yara@beitberl.ac.il | 09-7473184

תפקידו של החינוך הוא לחזק את זהותן הייחודית של קבוצות חברתיות, ובמקביל לחזק את חבריהן במפגשים הבין-תרבותיים מחיובי המציאות. אחת המטרות של החינוך הערבי בישראל היא להכיר את השפה, התרבות, ההיסטוריה, המורשת והמסורת הייחודית של האוכלוסייה הערבית" (מתוך חוק חינוך ממלכת יתשי"ג 1953).

לשם כך, מערכת החינוך הערבית נדרשת לתהליכים חינוכיים ותרבותיים שיבססו את זיקתה למרכיבים המהותיים של המורשת הערבית, ובראשם הלשון והספרות הערבית. אנשי חינוך ערבים זקוקים להתמחות בדרכים ובמיומנויות שיסייעו להם להתקרב למקורות מורשתם. מחנכים שתחזקו אצלם תחושת הזהות והמורשת התרבותית, והם ירכשו את המיומנויות החינוכיות הללו, יוכלו להנחיל אותם לתלמידיהם ולהכין אותם ביסודיות לחיים של ביטחון ושל גאווה במורשתם הייחודית ולהשתלבות בחברה מרובת תרבויות. חיזוקו של ידע זה בקרב מורים הוא תנאי ראשון להנחלתו הראויה בקרב התלמידים הערבים.

תוכנית התואר השני בחינוך ומורשת ערבית בישראל תאפשר להעמיק, ללמוד ולחקור היבטים של המורשת הערבית שאינם זוכים לתשומת הלב הראויה בתוכניות הלימודים במערכת החינוך הערבית הקיימת. חיזוק זהותו התרבותית הייחודית של האזרח הערבי בישראל יהיה הבסיס שיאפשר לו להעמיק את מעורבותו החברתית ואת השתתפותו הפעילה בחיים החברתיים והכלכליים, מתוך מחויבות ערכית לרב-תרבותיות, לסובלנות ולשותפות שוויונית במדינה.

מטרות התוכנית

מטרת העל של התוכנית היא לחזק את הידע ואת המיומנויות של מורים ערבים באשר למורשתם התרבותית, לזהותם ולשפה הערבית, המהווים יסודות מוצקים במורשת הערבית בישראל.

- טיפוח ופיתוח עתודת מורים ומחנכים ערבים בישראל שיהיו מומחים במורשת ערבית ובעשייה החינוכית בהקשרה.
- הרחבת הידע של הלומדים והעמקתו ברכיבים שונים של המורשת הערבית: שפה, ספרות, היסטוריה, ערכים, סמלים, טקסים, מנהגים ואמנויות.

- חיזוק הזהות התרבותית של הלומדים וגיבושה, תוך הקפדה על פתיחות לתרבויות אחרות בישראל ובעולם (הכרת השונה וכיבודו).
- רכישת כלים לעיצוב השקפת עולם אישית לצד כלים להתבוננות פנימית ולטיפול מחויבות מוסרית כלל-אנושית.
- חתירה לפיתוח כלים חינוכיים עדכניים לשם קידום המטרות שלעיל, וזאת לנוכח היעדר תחום דעת ספציפי בנושא המורשת התרבותית הערבית בבתי הספר הערביים בישראל והבורות בכל הקשור לזהות ולערכים.

תוכנית הלימודים

תוכנית הלימודים כוללת לימודי תשתית אקדמיים ופרופסיונאליים ברמה של לימודי תואר שני, ולימודי יסוד חינוכיים לנושא המורשת הערבית והחינוך בחברה מרובת תרבויות. לצד כל אלה כוללת תוכנית הלימודים סדרה של קורסים דיסציפלינאריים של תחום המורשת התרבותית, כגון: קורסים של תרבות, לשון, ספרות ושירה, היסטוריה, דת, דרמה, אמנויות, מוזיאונים, ערכים, זהות, פולקלור ועוד. במסגרת הסמינריונים והכנת עבודת הגמר היישומית יידרשו הסטודנטים הן להעמקה בסוגיות של המורשת הערבית והמפגש בינה לבין תרבויות אחרות והן לחקירת החינוך הערבי בחברה בישראל ולפיתוחו. נוסף על כך, יהיה בתוכנית רכיב של למידה חוץ-כיתתית אקסטר-קוריקולרית ובו ייכללו סיורים לימודיים, סיורים במוזיאונים ובאתרים ארכיאולוגיים, ביקורים בתערוכות ובמוסדות תרבות שונים, מופעי תיאטרון ומוזיקה, צפייה בסרטים ומפגשים עם דמויות מפתח הקשורות בתחומי המורשת התרבותית הערבית. במסגרת זו ייערכו גם ימי עיון. בתוכנית ילמדו מרצים בכירים מהמכללה ומחוצה לה, ומרבית הקורסים בתוכנית יתקיימו בשפה הערבית.

למי מיועדת התוכנית?

- תוכנית הלימודים לתואר שני ב"חינוך ומורשת ערבית בישראל" מיועדת לאנשי חינוך ערבים בישראל, אך תהיה פתוחה לכל מי שעומד בתנאי הקבלה ושולט בשפה הערבית (שהיא שפת ההוראה של רוב הקורסים ושפתם של חלק מפריטי הקריאה בהם).
- התוכנית מופנית לאנשי חינוך מכל הדיסציפלינות השואפים להרחיב את השכלתם ואת כישוריהם החינוכיים בתחום שבו היא עוסקת, בעיקר לאלה מהם השואפים להשפיע בסוגיות חינוך ומורשת ערבית בבתי הספר, בעמותות חינוכיות ובחינוך הבלתי פורמאלי כמורים, כמחנכים וכו'. כך תהיה להם השפעה בכל התחומים בבתי הספר הערביים בישראל.

תנאי קבלה

- תואר אקדמי ראשון (B.Ed., B.A) ממוסד מוכר להשכלה גבוהה בציון ממוצע של 80 לפחות. מועמדים עם רקע אקדמי אחר זכאים להתקבל בכפוף לדרישות ולהשלמות.
- עמידה בהצלחה בריאיון קבלה המתמקד באישיותו החינוכית של המועמד ובמידת סובלנותו כלפי האחר, וכן בגישה לידע מורשתי בהקשר לחינוך רב-תרבותי.

אקדיטציה על לימודים קודמים ודרישות נוספות

אקדיטציה על חלק מן הקורסים תינתן על פי לימודים רלוונטיים שנלמדו ב-6 השנים האחרונות לתואר שני ממוסד אקדמי מוכר. מועמדים שיעמדו בהצלחה בתנאי קבלה אלה אך תחסר להם תשתית אקדמית ראויה בתחומי חינוך ומורשת (ברמה של תואר ראשון), יידרשו ללימודי 4 ש"ש

השלמה בקורסים קיימים בלימודי התואר הראשון:

- שפה ערבית למתקדמים (1 ש"ש)
- החברה הערבית (1 ש"ש)
- מורשת ערבית-אסלאמית (1 ש"ש)
- הספרות הערבית המודרנית (1 ש"ש)
- תרבות וחינוך ערכי (1 ש"ש)
- הלאומית הערבית (1 ש"ש)

דרישות אלה ייקבעו על ידי ועדת הקבלה וכתנאי לקבלה ללימודים.

היקף ומבנה הלימודים

לימודי חינוך ומורשת ערבית בישראל מתקיימים בהיקף כולל של 20 ש"ש למשך שנתיים. הלימודים הפרונטאליים מתקיימים ביום ב בין השעות 12:15-19:30

תוכנית הלימודים "חינוך ומורשת ערבית בישראל" מורכבת מלימודי תשתית ומלימודי התוכנית גופה. לימודי התשתית כוללים קורסי חובה, ולימודי התוכנית כוללים קורסי חובה, קורסי בחירה ולמידה חוץ-כיתתית אקסטרה-קוריקולרית. נוסף על אלה כוללת התוכנית שני סמינריונים לבחירה מתוך ארבעה, והגשת פרויקט גמר יישומי או הגשת בחינה סופית.

התוכנית לתואר שני בחינוך ומורשת ערבית בישראל: נושאי

הלימוד וסדר הלימודים

הנושא	שנה א	שנה ב
מחקר כמותי למתקדמים	1	
מחקר איכותני למתקדמים	1	
מסורת ושינוי בתכנון לימודים	1	
איחעים וטקסים במורשת הערבית הפלסטינית	1	
חינוך לרב-תרבותיות בחברה מרובת תרבויות	1	
תרבות ולימודי תרבות	1	
מורשת ערבית וחינוך ערכי	1	
חינוך לאזרחות ולדמוקרטיה באיסלאם הרפורמיסטי	1	
בחירת סמינריון אחד מהשניים:		
סוגיות בחינוך לדמוקרטיה בחברה מרובת תרבויות	2	
חינוך וזהות בהוראת השפה הערבית	2	
בחירה מהקורסים הבאים, אחד בשנה א, אחד בשנה ב		
השירה הערבית הפלסטינית המודרנית	1	1

1	1	קורס בחירה מתוכנית התואר השני בהוראת שפות
1	1	קורס בחירה מתוכנית התואר השני בהוראת שפות
1	1	אתרי מורשת ערבית
		השתתפות בימי עיון וסורים
		השתתפות ביום עיון שנה א

שנה ב	שנה א	הנושא
		השתתפות בסיור לימודי שנה א
סה"כ שעות שנה א: 11 ש"ש		
שנה ב		
1		המוזיקה הערבית העממית בארץ
1		היבטים תרבותיים בסיפור הקצר הערבי- אסינכרוני
1		אמנות פלסטינית כפרשנות במורשת הערבית
1		הכפר הערבי המסורתי
1		מורשת ותרבות ערבית אצל אבן ח'ולדון (נ. 1406)
1		כלים דיגיטליים בשירות המורשת
בחירת סמינריון אחד מהשניים:		
2		סוגיות נבחרות במורשת הערבית בישראל: ידע המורה ותפקידו
2		השפה הערבית בעידן המפגש בין התרבות הערבית והמערבית
השתתפות בימי עיון וסיורים		
		השתתפות ביום עיון שנה ב
		השתתפות בסיור לימודי שנה ב
סה"כ שעות שנה ב: 9 ש"ש		
סה"כ שעות בתוכנית: 20 ש"ש		

שנה ב	שנה א	לימודי השלמה (ההיקף ייקבע על פי הרקע האקדמי של כל סטודנט) נושא
	1	שפה ערבית למתקדמים
	1	החברה הערבית
	1	מורשת ערבית-אסלאמית
	1	הספרות הערבית המודרנית
	1	תרבות וחינוך ערבי
	1	הלאומיות הערבית
		סה"כ שעות השלמה: 6 ש"ש